

Cuprins

Epistula	10
LIBER PRIMUS	12
Prolusio <i>Bătăușul</i>	14
Interlusio <i>Școala Felix Felix</i>	36
Ludus I <i>Etruscul</i>	54
Ludus II <i>Dimachaerus</i>	91
Interlusio <i>Pompei</i>	116
Ludus III <i>Scandalul</i>	127
Ludus IV <i>Dublă libertate</i>	150
Ludus V <i>Invitația împăratului</i>	172
Interlusio <i>Roma</i>	218
Ludus VI <i>Jocurile împăratului Nero</i>	232

LIBER SECUNDUS	290
Ludus VII <i>La căsuța de vacanță a împăratului Nero</i>	292
Ludus VIII <i>Zvârcolirea gigantilor</i>	328
Ludus IX <i>Împăratul cântă</i>	354
Ludus X <i>Roma în flăcări</i>	402
Ludus XI <i>Creștinii dați la lei</i>	460
Ludus XII <i>Conspirația</i>	504
LIBER TERTIUS	552
Ludus XIII <i>Oracolul</i>	554
Interlusio <i>Împărății</i>	582
Ludus XIV <i>În umbra revoltei</i>	600
Ludus XV <i>Sfârșitul și un nou început</i>	647
Ludus XVI <i>Dincolo de Alpi</i>	694
Ludus XVII <i>Blestemul</i>	740
Ludus XVIII <i>Pe ziduri</i>	781
Finis Ludi <i>Mons Vesuvius</i>	829

Epistula	864
APPENDIX	867
Gladiatorii	869
Indice de nume	879
Mulțumiri	885
Harta Imperiului Roman	888

Prolusio

Bătăușul

Summa rudis

Luna mai, anul 808 *ab urbe condita*,
în al treisprezecelea an al domniei
divinului împărat Claudius
(55 d.Hr.)

Iertați, nobile Plinius, dacă voi îndrăzni să vorbesc mai întâi despre propria persoană, însă destinul lui Tarquinius Sempromius Felixianus și cel al nobilei sale soții, Lucia Aurelia Prisca, sunt atât de strâns împletite cu destinul meu, încât nu aş putea să povestesc viața prietenului meu, fără să amintesc și de propria viață...

Pe atunci, numele meu era „Eppor“.

Sunt cel de-al doilea fiu al lui Cimiâr cel Bătrân și provin din micul cătun Cimiaticum, situat în sus pe faleza râului Licias, în apropiere de Abodiacum.

Abodiacum este avanpostul roman de la cotitura râului Licias, râu care pornește de pe versanții Alpilor și curge spre nord prin Vindelicia și Augusta Vindelicum până la vărsarea sa în Dunăre. Augusta Vindelicum, situată la o distanță de aproximativ o zi de mers spre nord, era centrul provinciei noastre Raetia.

Abodiacum are o poziție strategică avantajoasă, fiind situat la intersecția dintre Via Claudia ce se întinde dinspre sud spre nord, de la Verona la Augusta Vindelicum, și Via Salina, care duce de la Juvavum din provincia estică Noricum peste râul Licias prin Abodiacum și mai departe prin Carbodunum spre vest.

Cuceritorii – mă refer bineînțeles la *romani* – iertați, nobile Plinius, dacă, amintindu-mi de vechea mea patrie, recad în vechile tipare de gândire – ridicaseră imediat după venirea lor o tabără militară fortificată pe un mic deal înconjurat aproape complet de râu. Mai târziu au construit acele străzi excepționale ale lor și au ridicat un pod peste Licias, singurul la sud de Augusta Vindelicum.

Abodiacum, inițial nimic altceva decât un cătun prăpădit, își datorează ascensiunea remarcabilă acestei răspântii și podului: s-au stabilit aici meseriași, mai ales fierari, rotari, curelari, turnători în bronz și tăbăcari, însă și medici veterinari, așadar, toți cei care aveau de-a face cu transportul mărfurilor și cu vehiculele necesare acestora la drum. Cârциumile și hanurile au răsărit din pământ precum ciupercile după ploaie. Câțiva negustori au încercat să-și făurească aici norocul personal, chiar dacă nu căutau marele câștig. Pentru că în zonă se găseau din belșug lemn, piatră și argilă pentru cărămidă, activitatea în domeniul construcțiilor, care a început în forță, nu a mai cunoscut limite.

În copilăria mea, Abodiacum era un târgușor îngrijit care dispunea chiar și de o baie publică – nu mare, dar confortabilă și prevăzută cu toate cele necesare unui asemenea stabiliment.

Exista în această așezare nu doar un loc pentru sacrificii cu altar, împrejmuit cu grijă, ci și un templu minuscul în care puteau fi venerați în primul rând zeii romani, dar și zeii noștri băștinași – în privința asta, cuceritorii erau mărinimoși.

Deoarece pe vremea mea țara trecea drept „pacificată“, cea mai mare parte a legionarilor fusese deja retrasă. În cele din

urmă, tabăra militară fortificată a fost chiar desființată. Mai erau doar douăzeci de oameni – de fapt, mai mult agenți de ordine decât soldați – care asigurau liniștea și ordinea și păzeau podul.

Și pentru că din nici o parte nu mai amenința vreo primejdie, apăruseră la mică distanță de așezare și trei vile mai mari, conace cu splendide curți interioare, prevăzute cu coloane. Una dintre ele îi aparținea lui Septimius Vacus, proprietarul hanului cel mare, cea de-a doua lui Marius Callo, negustor înstărit, și cea de-a treia lui Quintus Fabricius.

Centurionul Quintus Fabricius era comandantul bazei.

Centurio aproape că devenise un titlu de politețe, pentru că micul detașament ar fi putut fi comandat și de un simplu *decurio*. Era, de fapt, un titlu prin care Quintus Fabricius fusese dat la o parte. Era un ofițer depășit de vârstă, care nu reușise să mai promoveze și care pusese mâna pe postul din Abodiacum numai datorită relațiilor familiei sale.

De când tatăl nostru fusese omorât de un stejar pe care încerca să-l taie – stejarii nu se taie, nici chiar dacă o cer noii stăpâni –, fratele meu mai mare, Cimiari cel Tânăr, fusese nevoit să ia destinele familiei în labele lui mari.

Locuiam și ne gospodăream pământurile sus pe abruptul teren aluvionar de la sudul râului Licias, privind mândri și chiar cu o urmă de dispreț în jos spre valea romanilor. În comparație cu alți țărani din zonă noi eram bogați, pentru că livram cuceritorilor roade ale câmpului și vite de prăsilă. Cimiari cel Tânăr cobora – de regulă în căruța trasă de boi – până în Abodiacum, pentru a vinde produsele.

Iar noi mergeam aproape întotdeauna cu el. Noi, adică: eu, pe atunci în vârstă de treisprezece primăveri, cele două surori mai mari ale mele, ambele măritate deja cu doi bărbați harnici și

ășezați din zonă, cea mare binecuvântată deja cu un băiețel, precum și cei trei frați mai mici ai mei.

Și era aproape inevitabil ca noi, „puștii licatieni“, să intrăm tot mereu în conflict cu „puștii romani“. Câteva vânătași, ici și colo câte o cămașă ruptă. Era ceva normal și banal, nimeni nu făcea caz de asta.

Pentru a declanșa o bătaie, era suficient să fim numiți „vindelicieni“.

Bineînțeles, cei mai mulți localnici dintre Foetibus și Augusta Vindelicum, Carbodunum și Bratananium erau vindelicieni. Însă noi, cei din enclava noastră de pe o rază de zece mile¹ în jurul așezării Abodiacum, noi eram „licatieni“! Eram un neam ce-i drept mic, dar cu tradiții proprii, înrudiți probabil cu retoromanii și poate chiar și cu galii din vest. Și nu cu barbarii din nord și est, de dincolo de râul Danubiu, de unde se presupune că veniseră vindelicienii. Cel puțin zeița Epona, cea mai mare divinitate a noastră, protectoarea cailor – adorată în aceeași măsură de războinici și de țărani – provenea din Gallia.

După cum am spus, eram puțini.

Și cu atât mai mândri!

Cu toate acestea, tachinările și bătaile care le urmau rămâneau în limitele obișnuite, asta până în ziua în care un îngâmfat de puști roman m-a făcut „sclav de mârtoagă jėjoasă“.

Nu eram „sclav“! Și cu „mârtoagă jėjoasă“ o mai jignise pe deasupra și pe sacra Epona.

L-am bătut de i-a sunat apa-n cap.

Două zile mai târziu, în fața curții noastre apărură o jumătate de duzină de legionari.

Cereau o mie de sestertii¹ amendă, pretinzând că fiul centenionului Quintus Fabricius ar fi avut de suferit la modul cel mai serios.

Fratele meu a plătit amenda – tăbăcindu-mi apoi pielea atât de temeinic, încât o săptămână întreagă aproape că nu m-am putut mișca fără să mă doară.

Cu asta, lucrurile ar fi fost de fapt în ordine.

Dacă – dacă, patru săptămâni mai târziu, nu ne-ar fi ieșit iar în cale același puștiulică, învaluit într-o togă de patrician, și nu ne-ar fi numit în batjocură „sclavi jėjoși de mârtoagă vindeliciană“ care „își plătesc amenzile smiorcăindu-se“.

Am simțit cum îmi ia foc sângele în vine. Poate că s-ar mai fi putut termina totul cu bine...

Dar chiar înaintea picioarelor sale se lăfaia o minunată, proaspătă și umedă... balegă de vacă, puțind delicios!

Întâi, i-am trimis de-acolo pe frații mei mai mici.

Și când m-am trezit smucit de brațe-n sus de pumnii brutali a doi legionari, puștiulică-centurianu' -în-togă nu se asfixiasse nici pe departe în balega de vacă, chiar dacă trebuie să recunosc că înfașșurarea sa avusese oleacă de suferit.

Am fost băgat la închisoare. Acuzat de tentativă de omor. Și de data asta amenda era de treizeci de mii de sestertii.

Fratele meu Cimiar a venit.

Mi-a promis o mamă de bătaie de să nu pot sta așezat sau culcat o lună întreagă.

Și a mai promis să-mi plătească amenda. Treizeci de mii de sestertii!

¹ 1 milă romană (milia passuum) = 1000 pași dubli = 1479 m.

Această sumă ar fi însemnat sfârșitul pentru familia mea, pentru mama, pentru frații mei mai mici, pentru gospodărie, pentru tot...

– Nu!

Cimiar nu e prost, asta e sigur. Dar fața pe care am văzut-o atunci la el a fost fără îndoială una dintre cele mai prostite pe care le-am văzut vreodată.

– Nu? Cum adică nu? Asta înseamnă că rahații aștia de romani te vor ține prizonier, că o să te vândă ca sclav...

Am tras adânc aer în piept.

– Da, asta înseamnă, am admis, după care am continuat: Eu mi-am făcut plăcerea și nu regret nimic! Orice s-ar întâmpla cu mine – asta nu vă privește pe tine, pe mama sau familia noastră! Mă privește doar pe mine – și sunt pregătit să plătesc prețul! După care am adăugat: Dacă e să regret ceva, atunci regret doar că porcul ăla mic în togă nu s-a asfixiat în balega de vacă!

Fratele meu mai mare Cimiar cel Tânăr, care era șeful clanului nostru de doi ani de zile, mă privi consternat. Apoi fața i se lăți într-un zâmbet enorm, în timp ce mă îmbrățișa, iar în colțurile ochilor – nu ar fi recunoscut asta niciodată în mod oficial – lucea ceva umed.

– Zeii să te aibă în pază, frațioare! Dacă vei putea, să ne dai de știre. Și dacă o să pun vreodată mâna pe tine, o să te scarmăn în așa hal de n-o să mă uiți toată viața!

– Chiar mi-ar face plăcere!

Ultimul lucru pe care l-am văzut din fratele meu a fost fața lui, din nou cumva consternată și prostită.

Eu eram geniul familiei. Cimiar, oricât de tare îl iubeam, nu m-ar fi înțeles niciodată pe deplin...

După care ușa temniței se închise. Tăindu-mi legătura cu mama, cu frații mei, cu gospodăria de sus, de peste Licias, cu viața mea de până atunci.

Încă mai eram un om liber.

Încă...

Așa că, ilustrul centurion Quintus Fabricius nu putea dispune pur și simplu să fiu torturat sau executat.

Putea doar să mă vândă ca sclav din cauza datoriilor pe care le avea familia mea. Dar și pentru asta avea nevoie de consimțământul scris al chestorului din Augusta Vindelicum, cel mai apropiat oraș roman de dimensiuni mai mari și totodată garnizoană, situat la vreo treizeci și șase de mile la nord de Abodiacum.

Numele de Clemens, „cel blând“, era curată ironie pentru bărbatul însetat de sânge care, o săptămână mai târziu, ne însoțea spre nord pe mine și pe alți câțiva delincvenți, legați de căruța lui de negustor de mărunțișuri.

Pusese ochii mai ales pe Digna, o sclavă mică, delicată și bătrână – avea pe atunci cel puțin șaptesprezece ani –, absolut îngrozită, din casa centurionului Quintus Fabricius, o fată cu părul blond-închis și ochi imenși și cenușii. Îi descria plin de satisfacție cum la început va fi biciuită nu prea tare – că doar nu se dorea să moară prea repede. Apoi urma să fie răstignită goală pe cruce, cu încheieturile mâinilor și oasele călcâielor străpunse de cuie și lăsată să atârne acolo pentru desfătarea prostimii, urmând să crape în mod mizerabil, în cele mai groaznice chinuri.

– Când atârni de brațe, ne explica el precum un cunoscător, atunci greutatea îți întinde coastele și mai ales diafragma. Nu mai primești aer. Te asfixiezi. Și atunci picioarele își fac treaba